

Varšave je Poljska na pragu civilne vojne. Izgredni med poljski fašisti in socialisti so na dnevnem redu. Poljski fašisti rastejo kot gobe po dežju in organizirani so po zgledu italijanskih fašistov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrstojo.

Naročnina: Zredninske drlake (loven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 na tri mesece, in za inozemstvo \$6.00.

Naslov na vso, kar ima stika s listom:

"PROSVETA"

2657-58 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$6.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi n. pr. (Nov. 20-22) poleg vsakega imena na nedeljski strani da vam je s tem dnem potekla naročnina. Posvetilo je prevečeno, da se vam ne ustavi list.

NEVARNOST V INDUSTRIJSKEM OBRATU.

Lahko se reče, da so industrijska podjetja velike pasti, v katerih ubijajo in mrcvarijo ljudi, ki si morajo z ročnim ali umakim delom služiti svoj vsakdanji kruh.

Javna zdravstvena služba Združenih držav poroča, da je bilo v letu, ki je sledilo svetovni vojni, ubitih tri in dvajset tisoč oseb pri delu, tri milijone oseb je pa bilo poškodovanih.

V državi New York je bilo izmed vsakih sto delavcev pet delavcev ubitih ali ranjenih. V zadnji vojni se je vojak na bojišču v Franciji nahajal bolj na varnem kot delavec v državi New York eno leto kasneje po vojni v industrijskem podjetju.

Naši pacifisti radi kažejo na žrtve, ki jih zahtevajo vojne. Zgražajo se nad vojno, nikdar pa ne ališimo pacifistov, da se zgražajo, da mora vsako leto dati tako veliko število delavcev svoje zdrave ude ali življenje v dar, da imajo lastniki proizvodnih sredstev velike profite. Kdor obsoja le ubijanje v vojni, ne zine pa proti ubijanju v tovarnah, v rudnikih, na železnicah in v drugih industrijskih obratih, ne govori iz srca. V vojni je pač stvar taka, da morajo tudi sinovi bogatih pacifistov riskirati svoje življenje in zdrave ude, v industriji jih pa riskirajo le delavci, njih sinovi in hčere.

Število žrtv na industrijskem bojnem polju bi bilo lahko veliko manjše, lahko bi se reklo neznatno, ako bi bile v industriji povsod napravljene varstvene naprave in bi delavcev ne priganjali k delu, delavni čas bi nikjer ne presegal osem ur. Dokazano je, da se največ nesreč dogodi, ko delavec gara že več ko osem ur. To je razumljivo. Delavčeve moči so upehane. Njegov vid in posluš otopita. Njegove kretnje so bolj okorne, ker ga je minila prožnost zaradi prevelikega izčrpanja njegovih mišic in možganov. Kjer delajo s stroji, pa zadostuje en sam malo okreten gibljaj in nesreča je tukaj, ki ne uniči samo življenje delavca, ki ga je izvršil, ampak včasih z njim vred ponesreči tudi več njegovih tovarišev.

Vsaka nesreča pa ne zadene samo delavca, ki ponesreči, ampak zadene hudo njegove svojce, ki so odvisni od njegovega zaslužka. Zdravstvena služba, pravzaprav neki njenih uslužbencev pravi, da so te številne nesreče največ krive uboštva med delavstvom.

In zakaj ne napravijo varnostnih naprav v industrijskih obratih, ki bi znižale število nesreč? Take naprave stanejo denar. Ako se denar zanje potroši, se zniža profit. Privatni bizniški interesi pač zavzamejo stalnice, da delavci ne stanejo ničesar. Ako danes v tovarni ponesreči deset delavcev, tedaj jih drugi dan lahko tovarnar dobi dvajset, ne da bi mu bilo treba za to potrošiti en cent. Varnostne naprave pa stanejo denar in tovarnar nima nobenega dobička od njih.

Ako bi imeli postave, ki bi določale, da je tovarnar odgovoren za nesrečo v podjetju, ker nima v njem varnostnih naprav, tedaj bi se mogoče tovarnarji pobrigali malo bolj za varnost svojih delavcev, kot to store sedaj.

Na železnici eksplodira parni kotel lokomotive. Par oseb je mrtvih ali pa težko poškodovanih. Ali mogoče primejo železniškega ravnatelja zaradi te nezgode? Kaj-paše! Akoravno je strojevodja protestiral, preden je odpeljal lokomotivo iz kurilnice, da je v slabem stanju in da ni varen svojega življenja, se železniškim ravnateljem ne skrivi las na glavi, čeprav je parni kotel lokomotive šel v zrak in ubil kurjača in strojevodja.

Ali ste že kdaj čitali, da je bil lastnik premogovnika obsojen in spoznan krivim umora ali uboja, ako je silna eksplozija premogovega prahu hkratu ubila sto ali več rudarjev? Jasnó je bilo, da je premogovnik ležal na debelo v rudniku, da ga je bilo treba spraviti iz rudnika ali zmociti tako, da ne more eksplodirati. Kljub temu pa niso do danes še nobenega premogovniškega podjetnika postavili zaradi umora ali uboja pred porotnike.

Delavstvo mora samo skrbeti, da se to spremeni. Izvoliti mora svoje prave zastopnike v zakonodajne zbornice, da bodo sprejete postave, ki bodo jasno določale, da pride podjetnik pred porotnike zaradi uboja ali umora, ako je dokazano, da je njegova nemarnost ali pa poželenje po večjem profitu povzročilo nesrečo v podjetju. Podjetniki in finančniki se ne bodo brigali, da zakonodajne zbornice sprejmejo take postave, ki so njim v škodo, delavcem pa v korist.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Genjenim dopisnikom! Pri dopisih, ki se nanašajo na razmere v naselbinah, mora biti podpisano ime. To ni uradniška kaprica, ampak to zahtevajo pravila. Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, da se ravnajo po tem navodilu, ker prihrani uredništvu veliko nepotrebnega dela, sobi pa jaso.

Hiattville, Kansas. — Človek čita toliko novic o nesrečah in prerekanju, da mu meša glavo. Posebno zadnje čase je nekaj dopisnikov že šlo tako daleč, da se človek nehoti vpraša, ali ni to preveč. Kmalu pride nam priljubljeni praznik Božič, čas mira in sprave in mislim, da bo tudi brat urednik naznanil mir, ki so ga ljudje v resnici potrební.

Odgovorití hočem dopisniku iz Ohija, tistemu, ki je poslušal pogovor dveh ženic, ki sta po svoje častile živo svetnico. Ne klišem ga v zagovor, kajti povedal je bridko resnico, ki je dovolj žalostna, da mi prav nič ne dopade. Zakaj ni priložil še ene na račun zadnje. Kadar slišiš kritiko na cerkev, nikoli ne pozabiš duhovna.

Ako te vprašam, kdo podpira cerkev, boš rekel katoliki, osli. "Dobro, kdo kinča žive svetnice?" — "Častilci, bedaki."

Nikdar se še ni nikdo spodilkal ob njo, kakor se ne bi jaz, ko ne bi s zgražanjem čitala zamehovanje tistih, ki so se drznile odpeti o njej. Pameten mož ne bi obesil tega na svojo javnost, ker to je še nekaj, kar ne zanima pametnih ljudi. Če bo šlo tako naprej, boš objavili tudi vaša pravila.

Nobena žena bi ne bila tako nedostojna, da bi v javnosti odgovarjala ali zagovarjala nasprotje, kaj se ljudje pogovarjajo. Ko bi se ljudje pogovarjali kaj koristnega ali kje se lahko pehtrani teko prilaženi denar, to že, ne pa tako kot dopisnik in vsak, ki je zadovoljen, če vidi, da je zadostno ušalil svojega nasprotnika.

Dopisnik iz Ohija je hotel prikazati v javnosti, kaj znajo žene in kaj so sposobne. Dragi bralec, tudi dobre žene so na svetu. Določa se sam opazovala obe strani in videla, da je veliko žena takó zaposlenih, da nimajo časa čitati časnika, kaj še, da bi spisale dopis o tem, kar se ljudje pogovarjajo. Njim glavna naloga je, da pomagajo preživljati svojim možem otročičke in jim lajšajo gorje, brez katerega sploh nikdo ni.

Mož čita v časniku dopis o dveh ženicah, kako se pogovarjata in nesrečen v nerazumnosti potrdi: Res je tako! Jaz pa rečem: Mož, ti si gospodar, po tebi se bo ravnala tvoja žena in tvoji otroci, če ti ljubim dom in počitno življenje. Brezdomno ti bo žena vračala ljubezen, ne hlinjenje, ne preziraj je in ne aramuj se je, če je oblečena v priprosto oblačilo delavske žene ter ni nalapana.

Kakor pač kdo more. Če si mož in žena ne bosta dobra, ki morata svoje življenje živeti skupaj, kdo bo tedaj dočakal, da se bo združila javnost? Strinjam se z dopisnikom, ki piše, da se mu že vse stadi. Gotovo, kdor ni slep, bo videl krivice, razpadnost na vseh straneh in trpljenje nedolžnih ljudi. Človek ne more molčati, ko vidi, da ubogega delavca vse zatira, toda vzbok tega, kaj ne sovrati svoje žene, ki mu več koristi kakor kdorkoli na svetu. Prav gotovo mu tudi žena čeli svobode in sreče, srečna je sama, če ga vidi zadovoljnega. Mož, hudoješ se nad kapitalisti, pri tem ne pozabi, da misli tvoja žena s teboj, da je tudi njeno trpljenje veliko in komaj čaka dneva osvoboditve.

Človek naj bo svoboden, pa tudi žive svetnice naj ostanejo, kajti častilci jih potrebujejo, če pa tudi ona pobira darove, naj to ne bo vaš "business". Tudi obrekljivost na stran, poročajte pa nam kaj vseleže.

Veselo božično praznike in srečno Novo leto. — Frances Zibert.

Besser, Ill. — Iz raznih naselbin širom Amerike čitam v Prosveti dopise oglašajočih se slovenskih naseljencev, le iz naših naselbin, se menda nikdar nikdo ne oglasi, dasi prebira list tudi tukaj par slovenskih družin. Upam, da mi oprostijo bralec Prosvete radi tega malega dopisa.

Novinec sem še, primahajoč pred dvema mesecema iz stare domovine.

Par mesecev je torej, kar sem zapustil našo tužno majko Slovenijo, katero imenujem pošteno po koledarju tednika Slovenije iz leta 1921. Slovenija, tužna nam majka. Vsa čast temu izdajatelju, kajti po vsej pravici, nikdo bi ne mogel dati ji lepšega in bolj resničnega imena. Lep se mi zdi ta izrek, saj izdajatelj tistega koledarja je izrekel z izrazom Slovenije, "tužna si nam majka". Prav vse, kar je resnica. Slovenija bi zaslužila, da bi se vedno imenovala "Tužna nam majka."

Ali ni mar ona res tužna majka, katera mora s lastnimi očmi zreti tragedijo svojega naroda. Pred njenimi očmi delijo batine, zaničujejo in aramotijo njene sinove, njene boritelje, ki so se preslepljeni v svetovni vojni bili za dobiček kapitalistov, verižnikov in za njih veličanstvo: kralje in cesarje. Trudni, izmorni in sestradani, da je bila komaj duša v nas, s rdeče obrobjenimi očmi in tresočim udov smo se vrnili v narode naše tužne majke.

No, in kaj boš dala ti ljuba domovina za plačilo našega doseganja mučnega življenja? Daj nam kruha! Daj nam plačilo za naš trud! Ne tiraj nas nikdar več v ono grozoto, katero smo pravkar doživeli, smo kričali. Molčala si domovina kakor tužna majka rosih oči, božala si nas, tiho stiskajoče v svoje naročje, kajti delala si, da nam ne smeš in ne moraš dati drugega kot skrivaj potno palico v roke. Le en čas si nas držala v svojem okrilju, branila nas v zopetne morije, ali tvoje roke so bile vele in smučene še od prej, ko te je davil Habsburčan. Onemogle so, ker so morale.

Prišli so zopet drugi gospodarji čez tebe in zamenjali si dvočlana orla in dobila nikdar sita tigrá. Sramotno si se morala njim podvreči. Krvavega srca si nas pustila iz rok ter nas dala drugim, ki so nas tirali na Koroško v boj brata proti bratu. Svarila si jih ti majka, da naj se mirno poravnata zadeva, toda glas tvoj je bil glas vpijoče v puščavi. Vnovič si bila sužnja in ukovana v okove, svoboda ali smela zapisa no le na papirju. Zopet so tam umirali, padali in ječali tvoji sinovi, boreč se za ono, kar ti drugi niso hoteli priznati. Posledica je bila, da si izgubila še tisto, kar je bilo tvoje ter bi se bilo doseglo brez vsake žrtve.

No, in obratno se se tudi one krvave srce, a vnovič si morala pustiti, da so nas tirali v razdrpane, ušive arbaše kasarne. Gornili so nas kakor pse brez prestopka, privezali so nas k drevesom, ukazali stati in gledati v vroče poletno sonce. In še huje: brat bratu smo morali pijuvati v obraz za male pregreške. Ne pozabim nikoli, zapomnil sem si vas.

S prestreljenim desnim kolonom, kar sem dobil na koroški fronti, sem se moral plaziti okoli kasarne z drugimi in z golimi rokami pobirati gnoj. Stradati sem moral v ječi, ker valed rane nisem mogel padati na zemljo ter lizati puste arbaše trave. Zadušiti smo morali v grlu svoj materin jezik, Slovenija, ter učiti se arbaškega.

Vse to in še veliko več bi mogel podati iz lastnih preiskkušenj v javnost, kaj smo doživeli kot svobodni vojaki v kraljevi uniformi. O, minulo je tudi to in malo živ sem se vračal v domovino. Domovina pa mi je dala za vse to griljaj kruha in skrivaj potno palico v roke.

Tedaj sem zasnel, da sebi, mila Amerika, zanesujoč se, da bi mi bila boljše majka. Petindvajsetkrat so me vrgli iz pisarn za izdajanje potnih listov, grozeč mi, da ne smem nikamor ter moram čakati novega suženjatva, a kljub vsemu nisem odnehal. Korak za korakom sem se boril naprej ter po dveh letih neprestanega pritiskanja okoli pisarn izvojeval potno dovoljenje.

In takrat, tužna nam majka, sem se poslovil od tebe. Ni mi bilo hudo za teboj, ker bila si mi ostra mačeha, v kateri ni bilo mogoče zaslužiti griljaja kruha, žal mi je bratov in tovarišev, kateri sem pustil v tvoji brezdarosti roki. Zavriklal sem pri prihodu na Ellis Island, zagledajoč boginjno Svobodo, v trdnem upanju, da bo tukaj vse drugače. In res, nisem se motil. Prve dni sem dobil zadostanje za vse svoje preganjanje.

Sprejela si me Amerika v svoje naročje kakor oče izgubljenega sina, nisi me vprašala, odkod sem, kdo sem in če znam arbaško, temveč si mi kot svojemu rojaku

dala okrepčilo. Nisi se me armovala kot naša tužna majka, pehačica nas iz kota v kot, dasi sem bil mutast v tvojem jeziku. Že pri vstopu na vlak si mi dala priliko, opazovati, kako je cenjen človek v Ameriki. Prijazno z roko so me vodili v železniški voz. Samo s tem si mi dala zadostanje, četudi bi nič drugega prijetnega ne dočel v tebi.

Zatorej te spoštujem kot novo res svobodno deželo. O naši Sloveniji pa ne morem nikdar drugače vzdihniti kakor: Oh, Slovenija, tužna si nam majka! — Anton Salta.

Black Diamond, Wash. — Dolgo sem čakala, kdo se bo kaj oglašil tu in poročal o stavki ali razmerah v državi Washington, toda vse v tej državi izgleda nekam onemoglo in čudno ni, da ga ni glasu od tu. Stavkarjem je denar še adavnej pošel, dela tudi ni. Nekateri so šli iskat delo in bili so tako srečni, da so dobili, drugi pa so še tisto zapravili, kar so imeli in prišli nazaj še bolj "suhi" kot so bili prej. Podpora, ki jo dobijo, je tudi pišla, smela po en dolar na teden in za otroke samo po 15c. Malo boljše je kot ni, zlasti zdaj, ko nam sima kaže svoje kredo in smo še anindvajseti mesec v stavki. Od začetka, ko smo šli na stavko 15. marca, 1921, je bilo boljše, dobili so vsaj možki po \$4. žene po \$1 in otroci 50c na teden. Od septembra lanskega leta pa do maja, letošnjega leta, je dobil mož po \$6, žena \$2 in otrok po \$1, majo pa so nam spet utrgali za par tednov na \$4 za možke in ženske \$1 ter otroke 50c, potem ni bilo en čas nič in zdaj nam dajajo kakor sem prvo omenila.

Naši distriktni uradniki pa niso bili tako pohlevni kot stavkarji. Ko so stavkarji videli, da jih nekateri uradniki vlečejo za nos, pa so jih odpoklicali in na njih mesta izvolili nova. Zdaj pa je distriktni predsednik pronašel, da je distriktna blagajna prazna, o \$5,000, kateri, so pravili, da so še v blagajni, pa na ve nihče, kje in kdaj so izgubili. Izgleda kot bi jih kockali posobale. Tudi odvstnik, ki je delal za 10. distrikt, je baje imel vso oblast do blagajne in denarje, zato pa si je tudi ispalal sa sebe in svojega pomagala in distriktno blagajno \$68,550 in nekaj centov, kar vse je šlo iz stavkarskega sklada.

Na dan se sedaj spravili, da kadar so imeli sedaj prejšnji distriktni uradniki in premogarski podjetniki v Seattle, Wash., "Free Buildingu", so se saprli skupaj v sobo in med seboj govorili samo o demokratski in republikanski stranki ter vodili nelep politiko. Ko so pa o politiki končali, tedaj so prišli gori v sobo nositi steklenice, da proti koncu še niso vedeli, koliko je bilo izpraznjenih. O stavki pa ni bilo nikakega govora, tako se je izrazil stari distriktni predsednik Frank Kuk v Unijaki dvorani v Morganvillu dne 26. novembra, letos, ko je novi distriktni predsednik Martin Flajski sklical sejo novega in starega distriktnega odbora ter odbornike vseh stavkovnih lokalov, da so se morali zagovarjati. Ne vem, kaj bo sedaj ukrenli. Kakor se je izrazil je bil on še distriktni predsednik pred osmimi leti in tedaj je zapustil 25,000 dolarjev v blagajni, zdaj, ko je prišel nazaj, pa mi šli letajo po nji. On se je izrazil, da bo sklenil zadevo uravnati, tako, da bo vsaka stranka dobila, kar ji gre.

Stavkarji tu v Black Diamondu so najbolj prizadeti in tako tudi v Cumberlantu. Kar je kdo imel prihrankov tu na banki v Black Diamondu, tisto je itak vse odnesel bankir, ki ni napravil nikake izjeme, tako, da so nekateri izgubili le po en dolar, nekateri pa tudi po štiri in še več tisoč dolarjev prihranka. Kakor se je izrazil državni pregledovalec, je bankir odnesel okoli \$140,000, katera vsota je bil samo delavski, a trdom pridobljeni denar. Tako nas modrijo goljufi na tem pukljastem svetu!

Potom tega dopisa si dovoljujem tudi prosi vse one, ki ste mi še več let dolžni na hrani in one, ki jim je moj mož kaj posodil, da bi mi sedaj poslali. Moj mož je v veliki potrebi ter bolan še tri leta, kar sva imela spravljenega na prihranku, je pa tudi odnesel bankir. — Louis Burkela, box 293.

Brez znanja angleškega jezika ne pride nikamor. Spopadli si to znanje, ako ga še imate. Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matice S. N. P. J.

Meteoriti.

Vaj tisti, ki nam pripovedujejo, da se Severni tečaj tali, se ne gredo solit. Zadnje dni nam je bilo jasno, da je arktična klima na potu v Brazilijo.

Kaj pa je a Palestino? Kdo je tam gospodar? Anglež, Turci, papež, Mussolini, Kimel paša ali kralj Cleifuj? Kdo zdaj odira "svete kraje"?

Liga (za oropanje) narodov vodila križarsko vojno na hrobo na Vranakih otokih. Liga se mora enkrat pokazati!

Gospodična Lilijana se je slekla in šla na ples. Ko se je vrnila s plesa, se je oblekla in šla spat.

Zadnje dni je bila linčana bele poltna dama v Floridi, ker je po belem dnevu poslila zamorčka. (Kuklučki zdaj ne vedo na kom se bi smeli: nad zamorec ali svojimi ženstvom. Ker mora neko biti kamovan, bodo črne, in sicer zato, ker eksistirajo.)

Iz Jugoslavije ni nič novega ne starega. Vse je po srednjem.

Ali je Mussolini že okupiral Ilirijo, Panonijo, Norik in Medijo? Še ne!

Nova ilinoiska ustava je legla k večjemu počitku. Dobila je 700,000 batin. Takega izliva ljudske jeze še ni bilo. Zakaj se in livi te vrste ne ponove? Ali mislijo, da so kapitalistični hlapeci, ki so skovali tiranako ustavo, kaj boljši, kadar kandidirajo za poslance, sodnike ali kaj drugega?

Organ Sakserjeve banke in likfartašnice hvali Kristana, kadar pihá jug in ga napada, kadar pihne sever. Zdaj je južni veter na vrsti.

Japonska je izpraznila Šantung in ga dala — roparjem. Privaleci ne protestirajo; saj so vsi jeni roparskih razmer.

Novica, da so se volkovi priklatili v Rim, je pomanjkljiva; volkovi nosijo črne srace.

Desetletna deklica v Ohio je porodila otroka. Oče otroka je prvič odradčen mož — kar je seveda škandal — drugi njen oče in tretji — kar je najlepše — pastor protestantske cerkve. Vera kajpada ne peša valedtega, pač pa šepa.

Kapitalisti zopet obetajo običajne božične nagrade zvestim delavcem.

Če bi bili delavci tako zvesti sebi in svojem kakor so kapitalistom, bi lahko imeli Božič vsak teden, ako ne vsak dan v letu.

Ameriško čitajoče občinstvo komaj čaka na eksultanove "Spomine". Kaj čakate, vi magetnje velikih "svetovnih" dnevnikov? Dajte drobnič običajno sladko klajo!

Dragi Meteoriti: Prosim vas, informirajte me! Kupil in zredil sem prešička, katerega prodam in si kupim iz druge roke avtomobil. Kdo je med nama koritar, jaz ali moj prašič? — Anton Dvornik.

Vsekakor ste vi koritar! — Meteoriti.

K. T. E.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Girard, Kans. — Uredništvo bi radevolje priobčilo Vaš dopis, toda pravila zahtevajo, da mora biti pod takim dopisom podpis. — Pozdravi!

Girard, Kans. — Če se hočete naučiti pravilne angleščine, naročite si Slovensko-angleško slovnico, ki jo je izdala Književna matice SNPJ. Poleg tega si tudi nabavite slovar. Kjerkoli se vam nudi prilika, govorite angleški. Da se navadite pravilnemu govoru, ni za to boljšega učitelja kot praksa. Korespondenčna šola je tudi dobra, ali treba je poznati slovenski jezik, ali pa saj nekaj še razumeti angleščine. — Pozdravi!

Ali vol, kaj se tvoj deček tako rad potopa z drugimi dečki in uganja rime "porednosti"? Odgovor na to in mnoge uganje v oblačanju otrok najdel v knjigi "Zakon blagostanje", katere dobiš pri Književni matici SNPJ.

Razne vesti.

SUBVENONA PREDLOGA TEŽKO ZLIZNE SKOKI.

(Nadaljevanje s prve strani.)

demokratsko grmenje, ki je nastalo zaradi Hardingovih zmot. Da se prepreči izredno zasedanje novega kongresa, morajo demokrate gledati na to, da se sprejmejo proračunske predloge pred 4. marcem. To se pa lahko zgodi, ako se porine na stran subvenona predloga. Njih želja je, da puste republikanem svobodno pot, da brijejo norec sami iz sebe.

Predsednik se jezi zaradi postopanja progresivcev in mogoče v tej jezi podpiše kakšno besedilo, ki jih pihne iz stranke, preden napoči spomlad. Ako se to zgodi, tedaj bo dovršena paralela med nesrečno Taftovo administracijo v letu 1910 in odprt boj za prvenstvo v republikanski stranki prične z novo in z vsa silo.

SENATOR JOHNSON ZAGOVARJA DAUGHERTYJA.

Gomper je zavrnil Burnsovo obtožbo.

Washington, D. C. — Zaslišanje pri obtožnem postopanju proti justičnemu tajniku je postalo zanimivo. Obe stranki ne hranita z besedami.

Senator Johnson iz Kalifornije je nastopil kot glavna priča za Daughertyja. Izjavil je, da je en priporočil imenovanje Burnsa. Ko je bil senator Johnson vprašan, ako je vedel kaj o pismu Wickershama, ki ga je napisal predsedniku Taftu, ni senator Johnson odgovoril direktno, ampak je rekel, ako se gre za verjetnost glede Burnsa in Wickershama, tedaj mu je Burns ljubi.

Prišel je na vrsto Burns. Držal se ni samo predmeta, to je zemljišnih sleparij v Oregonu in kasnejše obravnave, ampak je tudi napadel Samuel Gompersa, predsednika Ameriške delavske federacije. Glede pardoniranja Jonesa je rekel, da je pohitel v Washington, ko je izvedel, da je pomložen in je rekel Fisherju, tajniku za notranje zadeve, da je Jones plačal za svoje pomloženje. Priporočil mu je, da naj takoj obvesti predsednika Tafta o tem, da prekliče pomloženje.

Burns je dalje izpovedal, da je že akosi štirideset let Daughertyjev prijatelj in da je bilo Daughertyju znano vse o Wickershamovem pismu.

Na to je preskočil na Gomper, ki je sedel samo par čevljev od njega in poslušal njegove odgovore. Trdil je, da je Gomper za njim, od kar je ujel brata McNamara. Tožil je, da je Gomper poslal nekega človeka v Los Angeles, ko sta hotela brata McNamara napraviti izpoved, da tako učinkuje nanju, da molčita.

Gomper ni molčal na te očitke, ampak trenotek kasneje je izrekel, da na vseh teh obtožbah in besedah ni ene besede resnične. Odvetnik Ralston in njegov klient kongresnik Keller nista molčala, ampak sta obtožila justični komitej, da hoče oprostiti Daughertyja. Kongresnik Keller, ki je izdelal obtožno resolucijo, je prvi povedal komiteju, da hoče oprati justičnega tajnika. Dejal je: "Postopanje dokazuje od začetka pa do zdej, da se komitej ne peča s popolno in pošteno preiskavo o Daughertyjevem obnašanju, ampak s poskusom oprati njegov značaj in obtožbe proti njemu za vsako ceno."

Kongresnik Michener iz Michigana je posvaril komitej, da je zanj nevarno, ako se sam izpostavi obtožbi pranja. Priporočil je, naj se odvetniku Ralstonu dovolijo povzati vse njegove priče. Graham in njegovi podporniki niso hoteli pristati na to. Dolgo časa so se upirali, toda kasneje v teku dneva so spremenili svoje mišljenje in Ralstonu je bilo dovoljeno povzati priče.

Obravnava je trajala dolgo v večer, pa tudi kava je bil včas v roki. Ralston je povzval kot priča Maurice Joya, bivšega agenta justičnega departmanta. Vprašanja, ki so bila zastavljena, so povzročila, da se je izvedelo, kako ohlapno se izvaja Volsteadov zakon. Volstead, predsednik justičnega odseka in oče omenjenega zakona, je pa vse to poslušal.

Kongresnik Goodykoonts iz Zvezne Virginije, je rekel, da je zaslišanje postalo farza in da protestira, da se v bodoče posluša tako pričevanje. Zdi se, da je bilo veliko zabave pri zaslišanju, da je kongresnik Yates iz Illinois pre-

testiral: "To je najbolj pretresljiva reč, ki sem jo kdaj videl. Mi smo tukaj, da poslušamo pričevanje, po katerem se skuša obtožiti najvišjega uradnika za izvajanja zakonov radi velikih zločinov in prestopkov."

Tožiteljstvo je pozvalo kot priča Thomas Stevensona iz Clevelanda, predsednika Bratovščine železniških kurjačev. Ralston je dokazoval, da so se Stevenson in drugi večkrat obrnili na Daughertyja, da izvede postave za varstvo in nadzorovanje lokomotiv, Daugherty pa ni ničesar storil.

Posedel je v stvar Volstead, predsednik justičnega odseka in je menil, da je pričevanje nematerijalno in je vprašal Ralstona, ako bi ne bilo malo predrzno zahtevati od senata, da na podlagi takih dokazov obtoži mr. Daughertyja.

NOVA USTAVA V ILLINOISU JE PREJELA OD VOLILOV POŠTENO BRČO.

Chicago, Ill. — Okoli devet sto tisoč do enega milijona glasov je bilo oddanih proti novi ustavi dne 12. decembra. Na ustavi so delali dve leti in delo je stalo več kot tri milijone dolarjev. Konec konca je pa bil, da ni bila še nobena predloga od strani ljudstva poražena s tako večino, kot nova ustava. Ljudstvo je reklo inkorporiranim interesom: "Na tukajle imate, kar je bilo izdelane v vašem interesu, in obdržite si zase." Tako se da tolmačiti ljudsko glasovanje.

Odvetnik McKinnley, dober delavec za cestnošolske privatne interese, je vodil iz svoje pisarne v Urbani kampanjo za sprejem nove ustave. Inkorporirani interesi mu ne morejo očitati, da ni storil svoje dolžnosti. Zdej ugiha in modruje, kaj je povzročilo tak silovit poraz. Po daljšem modrovanju je prišel do zaključka, da je bila nova ustava preradikalna za konservativce in preveč konservativna za radikalce. Vsi veliki bižniški interesi, trgovska zbornica in advokatske organizacije so priporočali novo ustavo. Dnevnik "Chicago Tribune" je žele proti koncu kampanje nastopil proti novi ustavi.

Dobro so občutili v uredništvu, da plaz glasov tako pokrije novo ustavo, da se ne dvigne nikdar več o ta. In tako je tudi ta dnevnik prestopil na stran ljudstva.

Zelo odločno kampanjo proti sprejemu nove ustave je vodila Državna delavska federacija v Illinoisu. Kampanje je organiziral Victor Olander, njen tajnik. V kampanjo so bile pozvane vse lokalne organizacije. Pa tudi socialistična stranka je storila svoje dolžnosti. Farmarska delavska stranka je tudi nastopila proti novi ustavi.

Glavni argumenti proti novi ustavi so bili: Čitanje sv. pisma v šoli. Nova ustava dovoljuje, da se umolči sodnijski despotizem, bogatini se bodo lahko odtegnili plačevanju davkov, sodnik lahko odkloni poročilo pri kriminalni obtožbi, cestne železnice in druge splošne naprave bo težko popraviti itd.

ALI STA SENATORJA IZ KALIFORNIJE KAJ ZAPLETENA V MOONEYJEVO AFERO?

Baltimore, Md. (Fed. Press). — Rev. Mercer Green Johnson pravi v listu "The Voice of the People", da zvezna senatorja Hiram Johnson in Samuel Shortridge iz Kalifornije nista čista v Mooneyjevi zadevi. Izdaja, v kateri je imel Johnsonov članek, je posvečena štirim najbolj krivičnim zločinom, ki so se dogodili v naši državi: Mooney in Billings v Kaliforniji, Irvine L. W. W. pri tragediji v Centraliji, Wash., Sacco in Vanzetti v Massachusettsu in 63 vojnih političnih kaznivcev, ki se nahajajo še v zveznih kaznišnicah.

AKO NI RESNIČNO, JE DOBRO IZMISLJENO.

New York, N. Y. — Frank J. Hale in James R. Korrigan, vikja prohibicijonistična agenta sta prejela poročilo, da so se na neki ladji vrpli mornarji, ki je na Bahamskem otočju vkrčala 17.000 zabojev žganja.

Mornarji so se ujezili, ker so morali predolgo časa čakati, da spravijo žganje na suho, pa so vrgli polovico žganja v morje, ki je bilo vredno v celoti \$1.700.000. To se je baje zgodilo sedem milj proč od obrežja.

Zakaj pa niso vrgli vsega žganja v morje, ako so bili tako hudi punjarji? Tako vprašujejo radi vedneši.

TEDA GRE SUBVENONI PREDLOGI.

Senator Jones želi, da senat zboruje vsaki dan po eno uro več kot običajno.

Washington, D. C. — Senator Jones, predsednik senatnega trgovskega odseka, je obvestil senat koncem seje, da bo skušal doseči, da se senat snide vsaki dan k zborovanju ob enajstih dopoldne. Zasedanje ob enajstih naj prične v petek. Dandaj je bilo v navadi, da so senatorji pričeli zborovati šele ob dvanajstih. Jones je izjavil, da želi, da se podaljša delavni čas zaradi subvenone predloge.

Demokratje bodo mogoče nasprotovali podaljšanjem delavnemu času.

Senator Jones je zopet ponovil, da je njegova želja, da subvenona predloga ne jemlje časa, ki je določen za druge stvari. Menil je, ako se podaljša delavni čas, da bo subvenona predloga sprejeta, še preden pride na dnevni red predloga za posojila farmarjem. Ako pa subvenona predloga ne bo do takrat sprejeta, se umakne, dokler je kreditna predloga na razpravi.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press).

Darila za otroke stavkarjev. Delavska unije v Richmondu, Cal., prireduje veliko veselico v prid stavkujočim železniškim delavcem. Povabljeni so tudi otroci stavkarjev, katere bo "Santa Claus" obdaril s božičnimi darili. Prireditelji upajo, da sodnjaka prepoved justičnega tajnika ne bo preprečila veselice in daril otrokom.

Namembni predmetne železnice v Detroitu so obdržali staro medsebojno sodelovanje, ki je hotela na vsak način znižati maso. Stvar je bila v rokah razsodišča, ki je razsodilo, da 1000 delavcev na železnici ne zasluži takega "božičnega darila".

Spor med premogarji in operatorji v Indiani je končan. Operatorji so se podali in obljubili, da odlašajo od maso rudarjev iz sedni assessment, ki jim je bil tra v peti.

Eksplodizije v premogovnikih.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Z ozirom na nedavne pogoste nesgode v premogovnikih, je H. Foster Bain, ravnatelj federalnega rudniškega urada (U. S. Bureau of Mines) spisal članek, iz katerega poznamo:

Ni še minulo tri mesece, kar se je po petmesečni stavki začelo zopet izkopavati premog, pa smo imeli v tem času še šest eksplozij v bituminoznih premogovnikih; 185 moč je pri tem umrlo in 650 jih je bilo poškodovanih. Število in silovitost teh eksplozij narašča, in minoli mese je bil najhujši izmed vseh. Premogarska industrija ni trpela še mnogo let takih velikih nesgod.

Zakaj so se pripetile te eksplozije? Ali so bile čisto slučajne ali pa take, ki so se dale preprečiti? Ali bo še takih eksplozij? Takle so vprašanja, ki se stavijo na rudniški urad. Preiskave same ne bodo dale nikakega zagotovila, da se take nesgode ne ponovijo več. Treba pred vsem izučiti se iz nesreče in obračati vsako mogočo pažnjo na preprečitev enakih nesgod.

V ožgled velikemu povpraševanju po premogu tekem zimsko dobo in nedostatku rezervnih zalog premoga, skršnih tekem miloale stavke, so se upravitelji premogovnikov seveda prizadevali, da se iskopa čim več premoga. Večja aktivnost v vsaki industriji pa naravno poveča nevarnost nesgod. Po zimi je riziko v premogarski industriji vedno večji, in to je bržkone tudi vplivalo. Dolga stavka ima za posledico neko zmanjšanje morale v premogarski industriji, kar se pojavlja v smeri manjše pažnje. Drugi činitelj je sprememba premogovniškega oseboja o stavki in premaknjenje premogarjev v naselbine, kjer niso še večji nevarnostim, in marsikje primanjkuje ene discipline, ki je bistveno potrebna za uspešen boj proti nesgodam.

V ožgled vsem tem činiteljem, ki povečujejo riziko, je nujna dolžnost vsakega operatorja in vsakega premogarja, da osredotoči

jo svojo pažnjo na preprečitev nesgod. Ako se to ne zgodi, bomo imeli še več takih nesgod in še več ljudskih žrtve.

Znižanje morale na strani posameznih premogarjev se daje sklepati iz dejstva, da se opala presenetljivo povečanje nesgod, provzročenih valed vrtja stropa ali usutja premoga na premogarjevo lice. Preprečitev takih nesgod je skoraj popolnoma v rokah posameznega delavca. V slučaju eksplozije pa je odgovornost splošna, začeni od posameznika, katerega dejanje ali nehanje je neposreden vzrok nesgode, pa gor do lastnika, ki dovoljuje, da se razvijejo take razmere v premogovniku, katere omogočajo, da se lokalna eksplozija raztegne v splošno eksplozijo po vsem premogovniku. Poedini delavec utegne vneti plin, ako kadi ali odpre varnostno svetilko, ali pa utegne provzročiti eksplozijo potom nevarne razstrelbe; da se pa take lokalne eksplozije raznesejo po vsem premogovniku in vniči tako mnogo življenj, je vedno pripisati prisotnosti oglenega prahu (coal dust). Preiskave pa, ki jih je Bureau of Mines vodil že deset let, so brezdvomno dokazale, da je mogoče preprečiti razširjenje eksplozije valed oglenega prahu. Odgovornost za to je popolnoma na strani premogovniške uprave.

Da si je še preko sto let razpravljal o mogočnosti, da utegnejo velike eksplozije nastati valed oglenega prahu, vendar za časa, ko je Bureau of Mines začel svoje znanstvene preiskave, je le malo ljudi v premogovniški obrti, zlasti v Ameriki, verjelo, da ogleni prah more eksplodirati. Misli se je, da je oglikovodik (firedamp) osiroma da so drugi neznani plini odgovorni za eksplozije v bituminoznih premogovnikih.

Kakor so premogovniki naraščali v številu, ali pokalni plin obsegu in globočini, tako so eksplozije postajale čim dalje pogostejše. Končno se je 1. 1906 pripetila ogromna nesreča v premogovniku pri Courrières na Francoskem, kjer je 1.100 ljudi poginilo; naslednje leto pa smo imeli v Ameriki eksplozijo v Monongah, W. Virginiji, kjer je 351 ljudi ponesrečilo, in v Darr, Pennsylvaniji, ki je ubilo 239 ljudi. Te dve nesgodi sta provzročili, da je kongres odredil preiskavo o vrstokih eksplozij v premogovnikih. Pokojni Dr. Joseph A. Holmes, ki je bil prvi ravnatelj federalnega rudniškega urada, je vodil to preiskavo. V svrhu eksperimentov je rudniška oblast najela premogovniško zemljišče in tu začela kopati jamo; ta vladni eksperimentalni premogovnik se nahaja pri Bruceton, Penna., in je 11 let v obratu. Umetno povzročene eksplozije in drugi eksperimenti so tu dokazali neporečeno, da je ogleni prah sam na sebi močno razstrelivo in da je s njem najti razlog, zakaj se začetna eksplozija razprostere po vsem premogovniku.

Ob enem se je začela proučavati, kako naj se prepreči razprostiranje manjše začetne eksplozije. Našla sta se dva uspešna načina. Prvi način obstoja v tem, da se prah dobera smolči, tako da ne ostane nikakega suhega prahu v premogovniku in prah postane blato. S tem je odstranjena nevarnost, da bi se ogleni prah zavilil v zrak valed katerega prestresa. Ravno ti visoki oblaki oglenega prahu tvorijo nevarnost, kajti dovoljujejo, da plamen skoči od praška do praška, kar — ako se bliskoma vrši — postane razsežna eksplozija. Druga metoda obstoja v tem, da se ogleni prah okropi s kamenim ali spnenim prahom ali drugim neveljivim prahom, tako da eksplozija ne more preskočiti od praška do praška, tudi če razstrelba ali trčenje vozov toliko razstrela zrak, da se privzdigne oblak prahu.

Obe metodi sta uspešni. Zmoženje prahu v blato ima le to teškočo, da ga je treba ponavljati vsak dan in to prav do dobra, ako naj bo uspešno. Druga največja premogovniška eksplozija v tej deželi je sledila, ko se je 6. 1914 dva dni opustilo močenje. Druga metoda je po zakonu predpisana na Anglijskem, kjer imajo nevaren prah. Ker se kameni prah ne shlapi, ni treba pokropiti s njim ogleni prah tako pogostoma kot z vodo.

Mnogo stvari bi se lahko storilo, da se zmanjša količina oglenega prahu, ali nemogoče je preprečiti njegovo ustvarjanje v bituminoznih premogovnikih. Zema količina prahu pa zadostuje da se eksplozija raznese.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podpora Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calahar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 52, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Nevah, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODSEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. May St., Springfield, Ill., Martin Zelenikar, Box 276, Harborton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terdelj, Box 52, Hendersonville, Pa., John Gortek, 414 W. May St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Nevah, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambroski, Box 298, Moon Run, Pa., John Gradiš, 14631 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Great, Kans., na jugovpold. Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., na severovpold. Mike Zegal, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadgorni odbori:
Frank Zalta, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Samrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5905 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združiteni odbori:
Predsednik: Frank Alaj, 8134 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Josko Ovan, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Stuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Korn, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O. **POZOR!** — Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika so naslovni: Predsednik S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vabe so naslovni: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse priloške glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadgornjega odbora, čigar naslov je zgornj.

Vsi priloži na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. May St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spili, nanašajoči, oglaš, naročila in spili vse kar je v zvezi s glasilom "jednota", naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Umetno je tudi opozarjati premogarje in upravitelje na posebno nevarnost zimske sezone. Poleti je zrak v premogovnikih poln vlage in ogleni prah postane vlažen ali moker, ali s bolj mrazim in suhim zrakom v jeseni in simi vlaga hitro izhlapi. Ako je prah tako suh, zadostuje, da se na kakem koncu vname malo plina (fire-damp) da se podkop razstreliti ali da se kje zalakri v električnem kablju, pa so ogleni prah vname in se eksplozija razprostere po vsem premogovniku, dokler je kaj prahu. Pred valom eksplozije nastane silen zračni val, ki privzdiguje ogleni prah in s tem preskrbuje snov za razmah eksplozije. Po eksploziji pa nastanejo oglikovodikovski plini, takozvana zaduhla sapa (after-damp); ti plini so strupeni in zadušljivi in ubijajo tudi tam, kamor plamen in sila eksplozije ni prodrla.

Do sedanjih velikih nesgod je stalno pojemanje eksplozij napravljalo vtis, da nevarnost iz tega vira je že minila. Od 1. 1901 do 1910 je bilo 106 večjih eksplozij (pri katerih vsaj petero ljudi je umrlo) in 3.296 ljudi je bilo pri tem ubitih. Po preiskavah o eksplozijah s strani rudniškega urada, ki so začele 1. 1911, je število eksplozij stalno pojemale. V desetletju 1911—1920 je bilo le 35 takih večjih eksplozij in 2.057 smrti, dani so je število premogarjev in produkcija premoga med tem skokaj podvojila. Zlasti ugodno je bilo pojemanje nesgod v zadnjih štirih letih. To kaže, da so sedanje velike nesreče posledica pomanjkanja pažnje.

Neko gotovo število nesgod radi nevarnosti premogarske obrti je vedno pričakovati, kakor na pr. valed usutja, stropa; sedanje visoko število teh nesgod je izven vsakega razmera. Kar se pa tiče velikih eksplozij, one spadajo med normalne nesgode te obrti. Eksplozije se morajo in morajo preprečiti. Z ozirom na današnje znanje ni prav

PIŠMA NA POŠTI
v Chicago imajo sledeči rojaki: Chaterine Lipotich, št. 4569; Ivan Gorak, št. 919; Johan Gessel, št. 941; Franjo Grabjec, št. 944; Matija Jurković, št. 963; Kocovich Feza, št. 966; Johan Križanec, št. 972; Grga Kovac, št. 976; Magdalena Mlak, št. 990 in Miha Urek, št. 1067. Pisma dobita na glavni pošti v veli s Adamsa easte. Poleg tekoče številke povejte tudi kraj, odkoder pismo prihajujete.

Slovensko-angliška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Pina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletariata za časa velike vojne. Pina trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Ezajdalec. Spisal Ivan Molek. Povest o posledicah spolnih bolezni med alovenskimi delavci v Ameriki. Pina trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenizije. Spisal H. J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki pokazuje kako se splošni razvoj življaj in človeka ponavlja pri posamezniku. S slikami. Pina trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročni skupaj, dobita za tri dolarje, vse štiri pa za šest dolarjev. Vredno so! Naročbe, katerim je treba priložiti denar, sprejema

Književna Matica,
2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Priseljevanje iz starega kraja v Ameriko je bilo 1. julija t. l. odprto.

Pišite meni, da Vam naredim previla in dobre prodaje. Če osebna pride povzorn dogov. Ne odlašajte da ne bo krotka nepot isprava.

MATIJA SKENDER,
JAVNI NOTAR
na Ameriko in stari kraj.
2227 Butler Street,
PITTSBURGH, PA.

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Dr. J. V. Grahek

ZDRAVNIK.

Uradne ure so: 10:00 zjutraj do 2:30 popoldne.

645 E. Ohio Street.

Telefon Cedar 2388

W. E. PITTSBURG, PA.

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas, kuhanje vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročila po pošti, točno v vse kraje.

Gresterijam, sladčinarjem in v prodajalno železnice damo primeren popust pri vsaki naročilu. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

BABICA.

Obraz iz življenja na kmetih.

Spisala češki
BOŽENA NEMCOVA.Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

(Dalje.)

In naredi v vsak krajec jamico, namaze surovega masla vanjo ter jo zopet zadela; deno prvi krajec v Barbikino žimnato mošnjico; druga dva v dečkova usnjena žepa. Kruhu prideme še suhega sadja. Najedli se spuste se otroci na pot. "Idite tedaj z Bogom in ne pozabite, kar vam sem rekla," opominja mati še na pragu. Otroci poljubijo materi roko in oči se jim zalijo. Babica ne reče z Bogom, ampak spremlja jih skozi vrt, in Sultan in Grivec gresta tudi z njimi. Dečka, poslušajta Barbiko, kadar vaju opominja; ona je starejša od vaju," velela babica. "Ne bodite na poti razposajeni, ne pripravljajte se. Ne sedite v šoli zastoj, sicer se bodele pozneje kešali. Vsakega lepo pozdravite; voz in konj se ogibajte. Ti, Tonček, ne objemaj kje kakoga psa; nekateri je ujedljiv, ugriznil bi te. Ne lažite k vodi, ne pijte vroči. Ti Jožek, da mi ne poješ kruha pred obrokom, in ne nadlegaj drugih. Zda pa z Bogom; zvečer vam pridem z Nežko naproti." — "Ali babica, ne pozabite nam južino pustiti od vsega, kar akuhate, prosil Jožek. — "I hodi, trapez; kako bi pozabili," nasmeji se babica, prekriza otroke, ter se hoče vrniti; ali spomini se še nečesa: "Ako bi utegnili priti hudo vreme, ali mislim, da ga ne bode, ne bojte se, idite tiho svoje pot, molite, ali ne hodite pod drevo, ker v drevo rado treščijo, umete?" — "Umejemo, babica, to nam je že očka povedal." — "No, tedaj hodite z Bogom, in lepo pozdravite gospoda učitelja." Potem se babica naglo obrne, da ne bi videli otroci solz, ki so jej po sili oči zalivale. Pa sta obkakovala otroke na velike skoke misleča, da gresta z njimi na izprehod; ali Jožek ji je povedal, kam pot drži, in pogljal ju je nazaj. Na babičinih klicih se vrsta, ali še se ozirata, da

li ju nobeden ne pokliče. Ozirala se je tudi babica, in stoprva, ko je videla, da so otroci čez most zavili, kjer jih je še Lenčika čakala, šla je brez obotavljanja domov. Bila je ves dan nekako zamišljena, hodila po hiši, kakor bi česa iskala. Ko je kukavica v izbi na uri štiri odkukala, vzame vretenec pod pazduho in reče Nežki: "Pojdi, deklica, pojdiva šeljarjem naproti; počakava jih pri mlinarju." Šli sta. Pri lesenej podobici pod lipama je sedela mama mlinarica; oče mlinar in nekoliko mlajšev pa je tam stalo. "Grete mladini naproti, je li?" zakliče mlinarica še od daleč; "čakamo tudi naše Lenčike. Sedite k nam, babica!" Babica sede.

"Kaj imate novega?" vpraša očeta mlinarja in drugih. — "Prav zda tu pripovedujejo, da morajo mladeniči ta teden k vojaškemu naboru," oglasi se nekdo izmed mlajšev. — "No, Bog jim pomagaj," reče babica. — "Da, mila babica, zopet bode dosti joka; mislim, da Jakobu prede," reče mama mlinarica. — "Tako je to, ko človeka svet veseli," zamešikne oče mlinar ter se namuzne; ako ne bi tega bilo, bil bi svoboden, ali ta plantana županova Lucija in zlobna oskrbnikova hči sta mu posvetili. — "Morebiti to njegov oče poravnava," meni babica, "vsaj tega se je Jakob nadejal, ko mu je o božični oskrbnik službo odrekel." — "Inu," začne nekdo izmed mlajšev, "stari oče bi sto ali dvesto za to dal." — "Dvesto, prijatelj, to je premalo," reče oče mlinar, "in toliko ne more dati; njegov zaslužek ni velik, in toliko otrok. Najlaže bi si pomagal, ako bi hotel županova Lucija; ali vsako oko ima svojega slikarja. Jaz vem, ako bode moral Jakob k naboru, in bode imel še na izvoljo, rajše bo vojak, nego županov zet." — "I nu križ je križ," pokima nekdo izmed mlajšev, "kdor Lucije dobi, ne bode mogel reči, Bog me ne tepi, tepen bode dosti." — "Meni se najbolj smili Lenčika," reče babica, "to bode žaloval." — "Kaj dakle," zamešikne oče mlinar, "malo za joka in zastoka, pa je; Jakobu bode huje!" — "To je res, kdor ni rad vojak, vojaški klobuk mu je težak, nazadnje pa se vendar privadi, kakor vsak drug. Vem dobro, oče mlinar, kako je to;

pokojni Jurij, Bog mu daj nebesa, moral se je hujega privaditi, in jaz z njim; ali nama je bilo to drugače, in Lenčika je to tudi drugače. Jurju je bilo privoljeno žentiti se; vzela sva se in lepo živela. Zda pa to ne more biti; in ni se čuditi, da Jakob ne gre rad, ako se pomisli, da se morata štirinajst let čakati! No, morebiti se vendar tako naredi, da temu uide," pristavi stari, in kar naglo se je obraz razvedril, ker je zagledala od daleč otroke. Ti pa, opazivši babico, spustili so se v tek. — "No, Lenčika, nisi li lažna!" vpraša oče mlinar, ko ga je hčerka pozdravila. — "Kako pa da sem, očka, in vsi smo lačni, vsaj nismo južinali," odgovori. — "In krajec kruha, krihji, kolači to je bila dobrota," zamešikne oče mlinar in zavrti tobačnico. — "Kako pa, očka; to ni nikakr južina," nasmeji se deklica. — "Tako daleč ste šli in toliko se učili; ali ni res, otroci, da se glad oglasi?" nasmeji se babica in vzemši vreteno pod pazduho pristavi: "Pojdimo tedaj, da vas nasitim, da mi za lakoto ne umrete." — Želeli so si lahko noč. Lenčika je še povedala Barbiki, da bode jutri zopet na mostu čakala, in stekla za materjo v hišo; Barbika se je obesila babici za roko. "Povedite mi tedaj, kako se je vam godilo, kaj ste se v šoli učili in kako ste se vedli?" vpraša babica s potom. — "Veste, babica, jaz sem 'ponk-aufser', oglasi se naglo Jožek, skaklja pred babico. — "Prosim te, deček, kaj je to?" vpraša babica. — "Veste, babica, to je tisti, kdor sedi v klopi na konci, da pazi drugih, ki v iste klopi sede, in vsakega zapiše, kdor se lepo ne vede," pove Barbika. — "Meni se zdi, da takemu pri nas pravijo oglada, ali paziti je moral vedno najpridnejši in najposlušnejši deček izmed vseh v klopi, in gospod učitelj ga ni precej za ogledost postavil." — "Vsaj nam je Koprivnikov Tonček očital, ko smo šli iz šole, da ne bi z nami gospod tako ravnal, ako ne bi bili Proškovi," žaluje Barbika. — (Dalje prihodnjič.)

Povest "Jimmie Higgins" je avtorlo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

Rimska mitologija.

(Dalje.)

5. Quirinus.

Quirinus pomenja boga s sulico (gl. Mars). Ime iz začetka ni bilo drugega nego priimek Martov kot bojnega boga; sicer se zdi, da je on postal že zgodaj, predno se ga prinesli Sabinci v Rim, samostalni bog in posebna oseba. V Rimu je stopil Quirinus Martu in Jupitru na stran kot zavetni bog boja. Sabinci so ga smatrali za očeta Medija Fidija (Medius Fidius), ustanovnika Kurijev (Curijs), svojega pradedu; isto tako so smatrali Rimljani Marta za Romulovega očeta, kterega so po njegovi smrti šteli med bogove pod imenom Quirinus. Romulus Quirinus je tedaj valed te uvetnosti početnik rimskega naroda. Quirinov, enako Martu samemu.

Dne 17. februarja se je praznoval Quirinu na čast praznik Quirinalis, pri kateri priliki so mu darovali njegovi Flamines ter mašili njegovo orožja.

6. Vesta.

Vesta se zлага v grško Hestia; ona je čista boginja ognjišča in ognja na ognjišču, tedaj boginja, ki zbira obitelji v svasti sklogi. Kot obitelji varujočo boginjo so jo častili v vsaki hiši, kjer je bilo ognjišče, središče doma; njen oltar in njeno bogočastje je v zvezi stalo s službo Penatov in Larov. Kakor Hestia na grškem je imela tudi Vesta v Rimu politični pomen; kajti mestna občina in država sama sta veliki obitelji. Za državno središče so smatrali za časa kraljev kraljevi dom (regia) na središču (comitium); za tega del je tudi Vestina svetilišče stalo tam in sicer združeno s kraljevim domom. Ko so bili kralji iztirani in kraljestvo odstranjeno, postal je kraljevi dom javno stanišče za Pontifika maxima, ki je imel nadzorstvo nad svetim ognjiščem države ter njenimi svečenicami. To javno Vestino bogočastje se je od strani Rimljanov kaj sveto opravljalo. Za to službo je bilo odločenih šest svečenic, neporočenih Vestalk, katere so morale kot služabnice čiste devičke boginje ostati neomakane ter se kot posvečeni-ke vživale visoki časti. One so stanovale v Vestinem svetilišču ter imele akrcbeti, da ne ugasne ogenj na ognjišču; kajti, ako bi ugasnil ogenj, smatralo bi se to za veliko nesrečo države. Ako se je taka nesreča pripetila, bil je Pontifex maximus ono Vestalko, valed koje neskrbnosti je ugasnil ogenj. Ogenj pa se v novih ni prižgal pri takem ognji, ki je bil oskrnjen valed človeške rabe, ampak se užgalnim zrealom ali pa z iskro, ki je nastala valed vrtnja kakde deske. Dne 1. marca, s katerim me-

secem je prišlo v starejši dobi leto, se je užgal Vestin ogenj; na kateri način, to ni znano. Vestine podobe ni bilo v svetilišču. Ogenj se je smatral za njeno podobo; nasprotno pa se je mislilo, da so v najskrivnejšem delu svetilišča ohranjene različne svete stvari, posebno podobe državnih Penatov, katere so bile znane samo Pontifiku in Vestalkam. Kakor vse mesto in vsa država, tako imela je tudi vsaka kurija posebej svoje Vestino svetilišče.

Staro Vestino svetilišče je bilo v Lavinijsi, rojstnem mestu Latincev, kamor je baje Aeneas prinesel Vestin ogenj in trojanske Penate. Tje so se podali rimski konuli, praetorji in diktatorji, da bi darovali, ke dar so nastopili svojo službo. Vestni na čast so se vsako leto dne 9. junija praznovala Vestalia, ko so se na ognjišče polagala jedila za boginjo; osle pa, kateri so se v to svrhu rabili, da so gonili mlane, gonili so, z vencel okraščene in s kruhom obložene k Vestinemu svetilišču, v znamenje, da podeljuje boginja obitelji vaskdanji kruh. Za tega del so praznovali ta dan tudi peki in mlinarji.

V. Vulcanus.

Poleg Veste so Rimljani častili tudi Vulkana kot boga ognja in ognjišča; vendar se kaže pri njem še posebni pomen, da je ob njem, kakor Hephästos, bog kovinskih del; kajti kovina se da obdelavati le s pomočjo ognja. Za tega del ima priimek Mundiciber, Talitelj.

Vulcanus je imel enako Vesti politični pomen. Vulcanal, prostor, na katerem se je častil Vulkan, čez Comitium vzdigajoča se ravan brez svetilišča, bil je enako Vestinemu svetilišču nekako državno ognjišče, zraven katerega so se vršili shodi patricijev in senata. Že Romulus in Tatius sta se baje tukaj shajala, da se posvetujeta v javnih zadevah. Vulkanova sve-

tišča so se pozneje premestila iz mesta ven, ker so ga sčasoma vedno bolj smatrali za boga požarov. Gotovo pa je bil Vulkan v starejši dobi z Vesto v najtesnejši, morda celo v zakonski zvezi. Ko so ga bili pojednali s Hephästom, dobil je za svojo soprogo Venero.

Vulkanu na čast praznovali praznik, Vulcanalia, je bil dne 23. avgusta. Tega dne so se mu prirejale igre v flaminjskem dirkališču ter se njemu v dar metale v ožnji ribe, prebivalci njemu sovražnega elementa.

(Dalje prihodnjič.)

Brez znanja angleškega jezika ne prideš nikamor. Spopolni si to znanje, ako ga še nimaš. Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matrica S. N. P. J.

KASELJ

Je vendar naprjeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Uživajte

SEVERA'S
COUGH BALSAM.

kateri glajla kaseelj in odvni mnogo trpljenja. Je ravno tak dober za odrasle kakor za otroke.

Cena 25 in 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S
COLD AND GRIP TABLETS

super prehlad, gripe in za odpmoči pri glavoboli valed prehlada.

Cena 50 centov.

W. J. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

COLUMBIA GRAMOFONE

od \$30.00 — \$250.00.

VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEH JEZIKIH.

Imam novo zalogo nemških importiranih "Hansobord" rekordov.

Brezplačne cenike dohite pri:

VICTOR NAVINSEK,

331 Centre St., Canton, Pa.

ZA BOŽIČNE PRAZNIKE!

Novo, brezplačno cenike za najnovejša krasna garantirano fine moske in damake ure, elektrine, prelane, verišče, so gotovi.

Pišite nam ene karte in mi Vam pošljemo z obratno pošto cenik zastoj.

Če želite kupiti krasno uro za Božično darilo, jo boste prav gotovo kupili od nas, kajti je nekaj krasnega in najnovejšega modela. Cenik Vam bo potrdil kar tu pišemo. Cene so jako nizke v primeri najnovejših ur.

Prave Columbia slovenske, nemške, vojaške in druge Columbia plošče imamo v zalogi, istotako Columbia glasne gramofone.

Pišite na

IVAN PAJK, 24 Main St., Canton, Pa.

Pošljite vaše darilo
ZA

Božič i za Novo Leto

tako, da ne zamudite.

NAJCENEJE.

PIŠITE PO NAŠ CENIK.

Prodaja parobrodne listke. Dospemlja rojake iz starega kraja.

NA VLOGE PLAČA 4% OBREŠTI.
OBAVLJA VSE BANČNE POSLE.

EMIL KISS, BANKIR,
133 SECOND AVE. NEW YORK CITY.

DENAR GOVORI!

Varčujte in pripravljajte si s tem neodvisnost za Vašo starost.

Vložite Vaše prihranke v domač zavež, kateri Vam nudi neoporekljivo sigurnost in 4% obrestí od Vaših vlog.

Vljudno ste vabljani, da nam zaupate Vaše prihranke in pomnožite število vlagateljev, kateri imajo naložen svoj denar pri nas na

"Special Interest Account"

Uverjeni znate biti, da bodo Vaši dolarji v pravih rokah in boste glede njih sigurnosti lahko mirno spali.

FRANK SAKSER STATE BANK

GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE

62 Cortlandt Street, New York, N. Y.

Ivan Erazem Tatenbah.

Historičen roman iz 17. veka
slovenske zgodovine.

Jozip Jurčič.

(Dalje.)

Oni, kateremu velja sovraštvo, je visoko zgoraj. Ste in sto rok mu je postrežnih. On pa, Ribelj, je bil zda v njegovih rokah, zaprt, sam, razoročen, brez pomoči in prijatelja. In poznal je dobro dovolj čas, vedel, da se ne šteje niti na premišljeno dolgo za eno človeško življenje. Kako lahko ga puste do smrti v tej temni ječi, ali kako lahko dobi jetnik njegov ukaz, nathoma spraviti ga v kraj. Taki grozni preudarki so počasi strli Ribljevo vzklonjen duh in — ko je bil prišel Rudolfi a svojo ponudbo, poprijel se je je Ribelj brž, kakor v strahu, da mu ne bi bila ta rešilna vrv zopet odtegnjena.

Prisegal je najsvetejše prisege, kakor mu je Rudolfi nalagal.

Namenjen je bil na Nemško. Pa samt Kamt To so bila vprašanja. In zopet je vstajala slika iz megle spominov, podoba one deklice, a katero ga je družila prva in edina srečna vez.

Ni mogel na pot, da bi je ne bil še enkrat videl. A ipak ni tudi k nji mogel. Kaj je z njo, o tem ni vedel ničesar. Ni imel nobenega človeka, a katerim bi mu bilo mogoče govoriti o tej stvari. Prihajala mu je večkrat misel, da deklica ni kriva, da ves položaj ni tak, kakor ga je on v prvem hipu videl, da se je preneglil. Z nekim zadovoljenjem se je te misli oklepal in vedno bolj se mu je zdelo nemogoče, da bi se mu bilo izneveriti moglo ono prej tako srečno vdano bitje.

Po drugi strani mu je govorilo srce, da more morebiti nji odpustiti mnogo, vse, vse. Z njim naj deklica pojde daleč v črni svet, kjer bode mogoče pozabiti minulosti, kjer ni brezvestnih zapeljivcev, kjer je mogoče začeti novo življenje.

Tih in skrit je šel Ribelj nekaj časa v Celju, odlagaje od dne do dne izpolnitev svoje prisege, pa tudi pot v Podčetrtek.

Naposed se je odločil za odhod in nahajamo ga tam.

Ko stopi na dvorišče, priteče mu veliki Gornikov pes naproti, a neče več v njem poznati starega hišnega prijatelja, katerega je prej pozdravljaj. Sovražno laje nanj in mu zastavlja pot.

"Česa ličeš to?" ga osono vpraša Gornik, kateremu so te mesece, kar ga ni bilo tukaj, vidno osiveli lasje.

"Kaj je z Marijanico?" vpraša Ribelj.

Gornik trpko nametkne, obrne se strani in pravi: "Le pojdi, odkoder si prišel, tukaj nimaš česa več iskati. Bolje bi bilo, da bi ne bil nikoli prišel pod streho, kjer sem jaz spal."

Rekal mu obrne hrbet in odide.

Ribljevo klicanje je bilo zastoj. Na dvorišču je obstal sam. Od raznih oglov so ga poslali sumljivo in kakor boječe gledali in stikali glave.

A tako on ni hotel oditi. Stopi čez prag, da bi šel sam pogledat v grad. V veži najde staro dekle Mreto. Starka ogledavi ga iztegne valed svojo roko po njem.

"Prekasso ste prišli, prekasso!" govori in solze se ji polijo po nagubanem obrazu.

"Kje je Marijanica?" ponavlja Ribelj svoje vprašanje in v strahu, ki je mladega moža zdaj obšel, videčega vse izpremenjeno, je bila pozabljena vsa minulost, živo je bilo v njem samo hrepenenje, deklico zopet videti.

"O zakaj niste prišli, gospod Baltazar!" tar-na starka. "Kako Vas je klicala po imenu, zmerom, podnevi in ponoči. Baltazar, je rekla, pridil k meni, odpusti meni, je rekla. Lepa je bila, ko se ji je v glavi blelo od vročinske bolezni, rdeča kakor roža in bela kakor mleko, pa molila je k Bogu za Vas, tako lepo molila, in pri Bogu ji je odpuščeno, gotovo je v nebesih za angela. O zakaj niste prišli prej, kako bi jo bili obveselili, in še ozdravela bi bila, tako Vas je želela."

"Mriva!" Bled kakor zid, na katerem je Ribelj bil naslonjen, globoko vzdahne. Starka pripoveduje na drobno in gostobesedno, kaj je deklica govorila, kako nikogar ni bilo blizu, le ona sama je trpela in bedela pri njej vse noči.

"In kaj so ljudje vse pripovedovali, da ste Vi, gospod, zaprti, da Vas ne bode nikoli več k nam. Ona tega ni verjela, niti jaz nisem verjela, ter ji nisem ničesar pravila, kaj ljudje govorijo. Zmerom me je vpraševala, če ste že prišli. In mislila si, ona je mislila v svoji bolni glavi, da se je Vam zamerila tako, da ji ne boste odpustili. Gospod Baltazar je dober človek, tako sem ji jaz vedno pravila, on te ima rad, sem rekla, in na pomlad bode gotovo zopet prišel, sem rekla, in glej, res ste prišli, ali ona Vas ni čakala, ubožica."

"Kdaj je bil grof tu?" vpraša Ribelj.

"O gospoda ni bilo več od tistega dne, kar je z Vami tako grdo ravnal. Precej potlej je Marijanica zbolela; potem ji je bilo boljše, a vesela ni bila nikoli več; in potem je zopet zbolela. Grof, dal Ona ni mogla slišati o njem. Mene je bilo groza imenovati ga, ker se je ubožica kar tresla, kadar je slišala kaj o njem. Jaz sem že prej rekla, da to ne bode prav, ko se je on začel slaskati okoli nje. Pa je res tako prišlo; Bog me varuj, da bi o gospodu grofu kaj hudega govorila, ali ne sreča je k nam prišla z njim. O da bi bili ostali v vinogradu na Visovljah, a ne šli v grad. Kako je bilo tam gori lepo, dokler ni grof prišel."

"Preklet bodi!" mrmra Ribelj med zobmi, arepo gledaje v tla.

V tem hipu pride oskrbnik Gornik na prag. Zagledavi Riblja pri stari dekli svoji obstoji, kakor bi premišljaj, ali bi stopil naprej ali bi se ognil nazaj.

Ribelj stopi k njemu in pravi: "Pojdi sem, stari, zadnjakrat je, da te nadlegujem. Ti nisi imel poguma, da bi bil noč zasedil v človeka, ki ti je unilil pošteno hčer. Zato poglej zda mene; česar ni storil njen oče, to bode vendar storjeno."

(Dalje prihodnjič.)

CUNARD

ANCHOR

V JUGOSLAVIJO v 9 dneh plus jezo vsak terek veliki parniki.

AQUITANIA.....46,647 ton
MAURETANIA.....30,704 ton
BERENGARIA.....32,022 ton

Prijazne kabine za tretjeje razrede počinke s 2, 4, 6 posteljami. Krasna obedna, kuhinja in podvalna soba. Pokrita promena nadkrova. Izvratna krita promena nadkrova. Nobenih skrbí. Za potni listek in druge pojavnice upražjate pri bližnjem agentu v vašem mestu.

BOŽIČ SE BLIŽA!

Kakor druga leta bodele gotovo tudi letos poslali svojem primerno denarno darilo za božič.

Naša banka pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po niski ceni. Poleg tega je letos storila še posebno odredbo, da bodo božične denarne polijlavitve točno dostavljene.

Prejemniki dobe denar na svoji domači pošti brez vsakega odbitka.

Ako pa ste namenjeni potovati za božič v stari kraj, tedaj se poslužite naše banke, ako hočete biti točno potrošeni.

Za nadaljnja pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

Zakrajšek & Čolark,

78 — 9th Ave., New York, N.Y.